

УДК 342.951:351.85]:796.062(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v97.2023.4>

О. А. Вагін

ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИЩИХ КЕРІВНИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНИХ СПОРТИВНИХ ФЕДЕРАЦІЙ З НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Спортивні федерації за своєю суттю є особливим різновидом громадських об'єднань. На них покладено незвично широке коло повноважень: вони існують не тільки для задоволення майнових та особистих немайнових потреб своїх членів, а і для встановлення локальної політики в тому чи іншому виді спорту та консультування органів влади щодо державної політики в сфері фізичної культури і спорту в цілому. Спортивні федерації встановлюють та регулюють суспільні відносини у відповідних видах спорту.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі нормативно-правових положень дослідити особливості формування та функціонування вищих керівних органів на прикладі трьох національних спортивних федерацій з неолімпійських видів спорту, а також проаналізувати реальну можливість реалізації права членів федерації на участь в її діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний момент дослідження зі спортивного права є фрагментарними і стосуються окремих аспектів спортивних правовідносин та різних напрямків правової науки. Найбільш комплексним і повним дослідженням у спортивному праві є навчальний посібник Є. Харитонова 2019 року видання, який розкриває особливості багатьох явищ у спортивному праві, в тому числі і діяльності спортивних федерацій. Щодо керівних органів спортивних федерацій, то дана тема є майже не дослідженою, та представлена здебільшого тезами наукових конференцій та магістерськими роботами. Серед досліджень з теми можна виділити публікації, що частково чи опосередковано стосуються зазначеної теми статті, якщо умовно розділити її на дві складові частини: управління спортивними федераціями в цілому та керівні органи громадських організацій. Так А. Пономаренко, О. Шинкарук, А. Палатний, О. Колотуха, В. Продан та інші досліджували особливості організаційних структур окремих спортивних федерацій та їх нормативно-правове забезпечення, а Ю. Килимник та О. Мачинський присвятили праці особливостям управління громадськими організаціями.

Виклад основного матеріалу. І. Законодавчі вимоги до статусу вищих керівних органів спортивних федерацій. Не зважаючи на той факт, що перед всіма спортивними федераціями стоїть одне й те саме основне завдання – розвиток відповідного виду спорту, кожна федерація виконує це завдання із властивою саме їй специфікою, що спричинено цілою низкою факторів: від чисельності спортсменів та вболівальників до кількості та якості спортивних тренувальних баз. Відтак можна виокремити певні загальні риси, але узагальнення в даному випадку може бути лише шкідливим, оскільки буде викривляти реальний стан справ в галузі та ігнорувати індивідуальність підходів до формування керівних органів спортивних

федерацій. В цій статті буде зроблена спроба на прикладі трьох спортивних федерацій дослідити особливості функціонування, обсяг юридичної фіксації процедур діяльності вищого керівного органу спортивних федерацій в Україні (З'їзд, Генеральна Асамблея, Конференція) та ступінь гарантування рівного доступу всіх членів федерацій до участі у діяльності федерації, а також надати рекомендації щодо їх більш ефективного функціонування в цілому.

Для дослідження було обрано Федерацію шахів України (далі – ФШУ), Всеукраїнську громадську організацію «Федерація пауерліфтингу України» (ФПУ) та Всеукраїнську громадську організацію «Всеукраїнська федерація танцювального спорту» (ВФТС). Всі ці федерації представляють неолімпійські види спорту та на момент написання статті всі мають статус національних спортивних федерацій. Відповідно до наказу Міністерства молоді та спорту від 01.02.2021 № 304 перші два види спорту (шахи та пауерліфтинг) входять до I категорії неолімпійських видів спорту, танцювальний спорт – до II категорії. [3]

Законодавець не висуває вимог до громадських об'єднань щодо їх організаційної структури, втім в сфері спорту сформувались певні правові звичаї щодо формування керівних органів.

Відповідно до повноважень та значущості рішень керівних органів їх можна поділити на органи стратегічного управління (вищі органи управління) та оперативного-тактичного. До перших відносяться загальні збори (з'їзд, конференція, асамблея тощо), до других – всі інші органи (президент, президія, виконавчий комітет, ревізійна комісія тощо). Такий поділ вбачається органічним виходячи з того розуміння, що за загальним правилом тільки до виключної компетенції загальних зборів віднесене широке коло повноважень (відповідно до закону: визначення найменування, реалізація права власності громадського об'єднання, його припинення діяльності та процес ліквідації, створення місцевих осередків). В абсолютній більшості громадських об'єднань саме загальні збори (вищий керівний орган) уповноважений на прийняття будь-яких рішень, що стосуються діяльності таких об'єднань. Варто відзначити, що такий стан речей частково є лише правовою звичкою в Україні, оскільки законодавець формально не фіксує безальтернативної вищості загальних зборів над іншими органами та беззаперечної обов'язковості виконання прийнятих ними рішень. В цьому питанні законодавець демонструє надмірну диспозитивність для громадських організацій, що може лише шкодити членам федерації, потенційно обмежуючи їх права. Проте згадана вище модель, за якої загальні збори є вищим органом влади, який уповноважений вирішувати саме будь-які питання, що стосуються діяльності товариства, отримав широке закріплення в статутах багатьох громадських об'єднань в Україні, що означає, що саме такий порядок речей можна вважати ustalеним звичаєм ділового обороту в цій сфері цивільних відносин, що хоча і не робить його дотримання ультимативним, але можна вважати бажаним та очікуваним від усіх учасників правовідносин.

Оскільки ч. 5 ст. 1 ЗУ Про громадські об'єднання встановлює, що, громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, то відповідно до ч. 2 ст. 97 Цивільного кодексу України органами управління товариством (а відтак – і спортивною федерацією) є загальні збори і виконав-

чий орган, якщо інше не встановлено законом. [2; 5] Ані ЗУ Про громадські об'єднання, ані ЗУ Про фізичну культуру і спорт не встановлюють іншу структуру управління, тож можна зробити висновок, що до спортивних федерацій можна застосувати ст. 97 ЦКУ, яка в кожній федерації буде творчо опрацьована та доповнена відповідно до потреб федерацій, як це можна побачити нижче. Втім ст. 11 Закону України «Про громадські об'єднання» передбачає, що в статуті громадського об'єднання обов'язково мають бути визначені повноваження керівника, вищого органу управління, інших органів управління (далі – керівні органи) громадського об'єднання, порядок їх формування та зміни складу, термін повноважень, а також порядок визначення особи, уповноваженої представляти громадське об'єднання, та її заміни (для громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи). Стаття 10 цього ж Закону передбачає, що вищим органом управління громадського об'єднання можуть бути з'їзд, конференція, загальні збори або інший орган на вибір конкретного об'єднання. Ч. 3 ст. 20 ЗУ Про фізичну культуру і спорт визначає, що спортивні федерації діють на підставі статуту. [1]

Отже, законодавець висуває лише фрагментарні вимоги до того, які елементи правового статусу мають бути закріплені в статутах спортивних федерацій, не висуваються вимоги щодо регулярності скликання вищого керівного органу та порядку призначення інших керівників, що може потенційно шкодити членам федерації. Не зважаючи на особливий правовий статус спортивних федерацій (зокрема зі статусом національних), не висувається особливих вимог і до їх вищих керівних органів та організаційних структур.

Отже, далі проаналізуємо та виділимо основні особливості та відмінності у підходах до функціонування вищих керівних органів у ФШУ, ФПУ та ВФТС.

Таблиця 1

Вищі органи управління спортивних федерацій

Федерація шахів України	Федерація пауерліфтингу України	Всеукраїнська федерація танцювального спорту
Назва		
З'їзд	Генеральна Асамблея Федерації	Конференція
Періодичність чергового скликання вищого органу управління:		
Не рідше ніж 1 раз на 4 роки	Не рідше ніж 1 раз на 10 років	Не рідше ніж 1 раз на 4 роки
Суб'єкт, уповноважений на скликання вищого органу управління в позачерговому порядку:		
– Виконком Федерації; – 1/3 керівних органів обласних осередків.	– Президент Федерації; – 2/3 Президії; – 1/10 від загальної кількості членів Федерації.	– Президент Федерації; – 2/3 Президії Федерації; – 2/3 Ревізійної комісії Федерації; – 2/5 від загальної кількості членів Федерації.

Кворум		
50% (Не менше половини від загальної кількості обраних делегатів.)	2/3 (Не менше 2/3 від загальної чисельності обраних делегатів)	> 2/3 (За наявності делегатів, які представляють більше ніж 2/3 від загальної кількості членів Федерації)
Виключна компетенція вищого органу управління		
– Затвердження статуту, внесення змін і доповнень до нього; – Прийняття рішень щодо реорганізації та ліквідації федерації.		
– Обрання вищих керівників (Президент, перший віце-президент, віце-президенти, відповідальний секретар, члени Виконкому, голова і члени контрольно-ревізійної комісії); – Заслуховування звітів Президента та голови Ревізійної комісії. – – –	– Визначення основних напрямів діяльності федерації; – Розгляд та вирішення будь-яких питань діяльності Федерації; – Затвердження порядку денного та регламенту вищого органу управління; – Заслуховування та затвердження звітів Президента, Президії та голови Ревізійної комісії;	
	– Обрання та припинення повноважень:	
	Президента, Генерального секретаря, першого віце-президента, віце-президентів Федерації, членів Ревізійної комісії	Президента Федерації, членів Президії, та Ревізійної комісії
	– Надання звання почесного Президента Федерації; – Визначення порядку та контроль за використанням майна Федерації; – Визначення обсягу повноважень Президії щодо управління майном; – Притягнення до відповідальності посадових осіб Федерації за порушення Статуту та рішень Генасамблеї.	– Визначення найменування Федерації; – Затвердження положення Про Ревізійну комісію; – Скасування та зміна рішень керівних органів Федерації; – Відчуження майна, вартість якого становить 50 і більше відсотків майна Федерації.

Наведена вище таблиця дає можливість наочно побачити відмінності у статусі вищого керівного органу трьох досліджуваних федерацій.

II. З'їзд – Федерація шахів України. Статут Федерації шахів України найбільш стисло визначає як порядок формування, так і повноваження З'їзду. [6] Він не закріплює певні особливості функціонування вищого керівного органу. Невизначеність у статуті порядку делегування осіб на з'їзд, а також перекладання цього процесу на Виконком створює широке поле для маніпуляцій рішеннями З'їзду. Ця ситуація лише ускладнюється низькою вимогою до кворуму (50% делегатів) та такою ж низькою вимогою до кількості голосів для прийняття рішень (проста більшість від присутніх делегатів), що робить можливим прийняття рішень, за яке по суті проголосують тільки 25% делегатів З'їзду, що в свою чергу не гарантує підтримку з боку навіть такої ж кількості членів всієї Федерації. Так, відповідно до рішень Виконкому Федерації шахів України, делегатами З'їзду з правом

вирішального голосу на З'їздах 2006, 2010, 2012 та 2017 років були члени Виконкому та представники місцевих осередків ФШУ. При цьому на З'їзді 2006 року норма представництва від регіональних шахових федерацій дорівнювала 1 особі до 50 спортсменів-шахістів з національним рейтингом 2000 та вище, на З'їздах 2010 та 2012 років зберігся той самий принцип представництва, але коефіцієнт складав 1 до 60, а на З'їзді 2017 року вплив представників місцевих осередків ФШУ став ще меншим, оскільки була введена формула «1 осередок – 1 представник», що скоротило кількість представників від місцевих осередків у два з половиною рази – з 68 осіб в 2006 році до 27 у 2017. Але через відсутність навіть положення про делегатів З'їзду багато питань викликала і попередня формула. Наприклад, питання заокруглення. Так в 2010 році в Вінницькій області налічувалось 145 шахістів з національним рейтингом більше 2000, що дало їй можливість делегувати 3 представників, а в Сумській – 84, що в свою чергу відповідало тільки одному делегату, хоча залишок після ділення на 60 становив в першому випадку 25 (що не є навіть половиною від 60), а в другому – 24. Отже, логіка таких арифметично-адміністративних дій ризикує бути щонайменше – не достатньо послідовною.

Ще однією примітною особливістю є суб'єкт скликання позачергового З'їзду ФШУ. Відповідно до п. 1.1 Статуту ФШУ ця федерація є саме громадською організацією, що відповідно до ст. 7 Закону України Про громадські об'єднання передбачає, що її засновниками є саме фізичні особи, але члени федерації напяму не мають такого права. Воно в свою чергу делеговано «керівним органам обласних осередків» (до речі, суто формально такого права позбавлений місцевий осередок Києва, оскільки Київ не є областю). Такий порядок підвищує суб'єктність місцевих осередків, але нехтує правами звичайних членів федерації та значно ускладнює їх право на участь у діяльності федерації.

Отже, «стислість» Статуту ФШУ можна назвати його основним недоліком, оскільки він не регламентує важливі сфери правового статусу вищого керівного органу Федерації. При такій ситуації заповнювати нерегламентовані відносини доводиться іншим органам нижчого рівня, що може негативно впливати на рівність і справедливість всередині Федерації.

III. Генеральна Асамблея – Федерація пауерліфтингу України. Набагато більш повно окреслено статус вищого керівного органу – Генеральної Асамблеї у Статуті Федерації пауерліфтингу України. [7] Варто відзначити, що в ФПУ формально найпростіша процедура скликання позачергової Генасамблеї – необхідним є волевиявлення всього лише 10% членів Федерації шляхом подання їх відповідного звернення до Президії Федерації, а в разі ігнорування такого звернення з боку Президії протягом 30 днів Генеральна Асамблея може бути скликана самими ініціаторами. Звісно, що десяти відсотків від членів Федерації не достатньо для прийняття рішень (в абсолютній більшості випадків), але це дає можливість активним членам Федерації розпочати публічну дискусію з питань, що становлять їх інтерес та в подальшому процесі обговорення напрацювати нові методи та підходи до функціонування Федерації та виду спорту. Такий механізм є доволі корисним для збереження принципу рівності усіх членів Федерації незалежно від їх адміністративних посад.

В той же час вбачається надзвичайно довгим обов'язок скликати чергову Генеральну Асамблею, який становить аж 10 років. За цей час змінюється декілька поколінь спортсменів та проходить два з половиною олімпійських цикли, зовнішні обставини змінюються не менш динамічно: за останні десять років до моменту написання цього дослідження в Україні сталась революція та почалась російсько-українська війна, пройшла глобальна світова пандемія з кількома повними локдаунами та розгорнулась повномасштабна війна, змінились три Президенти України та п'ять урядів, а профільний Закон України Про фізичну культуру і спорт зазнав більше 17 змін та доповнень. Всі ці події значно впливають на розвиток українського суспільства в цілому та спорту зокрема, а отже обов'язок скликання Генеральної Асамблеї лише раз на 10 років є не тільки не обґрунтованим, але і значно обмежує право членів Федерації на участь в її діяльності особливо в тому, що стосується виборних посад, оскільки керівники оперативно-тактичного рівня (Президент, члени Президії, члени Ревізійної комісії) теж обираються тільки один раз на десять років.

Щодо делегатів на Генеральну Асамблею, то Статут ФПУ також не дає чітких роз'яснень. Зазначається лише, що Президент та члени Президії є делегатами за посадами, а до всіх інших делегатів висувається тільки віковий ценз, що становить 18 років і більше. На жаль, ФПУ не публікує на своєму сайті а ні протоколи засідань керівних органів Федерації, а ні списки делегатів Генасамблеї, що унеможливорює отримання достовірної інформації з цього питання. Статутом передбачаються вибори делегатів, але процедура таких виборів не зафіксована.

Таким чином, хоча статус вищого керівного органу у ФПУ і визначений більш чітко, ніж у попередній федерації, але він також не є повним. Термін між черговими Генеральними Асамблеями у 10 років вбачається надзвичайно довгим навіть за умови можливості скликання позачергових зустрічей вищого керівного органу.

IV. Конференція – Всеукраїнська федерація танцювального спорту. Найбільш детально статус вищого керівного органу окреслений в Статуті Всеукраїнської федерації танцювального спорту, проте деякі його пункти явно породжують колізії, які створені не випадково, а маючи на меті певний умисел.

Вищим керівним органом ВФТС є Конференція. Відповідно до Статуту Федерації Конференції поділяються на звітно-виборні та інші. Перші повинні скликатись не рідше, ніж раз на 4 роки, другі – за ініціативою заінтересованих осіб. Особливу увагу привертає саме процедура скликання позачергових Конференцій. З одного боку ВФТС є єдиною з досліджуваних федерацій, в якій право скликати Конференцію має Ревізійна комісія, як колективний орган, що є вагомим механізмом в її діяльності. З іншого боку процес скликання Конференції самими членами Федерації є надмірно ускладненим. Згідно зі Статутом ініціатива скликання Конференції має бути підтриманою не менш як 40% від кількості членів Федерації, що був складений для проведення останньої попередньої Конференції (в 2019 році загальна кількість членів Федерації складала 1721 особу, тобто 40% від цієї кількості дорівнює аж 689 особам). Варто нагадати, що трохи вище вказувалось, що кількість ініціативної групи для скликання Генеральної Асамблеї ФПУ складає в чотири рази менше – 10% від загальної кількості членів. Вимога в 40% є необ-

ґрунтовано великою ще і з тих міркувань, що для прийняття більшості рішень на Конференції формально достатньо голосів лише 34% членів Федерації (кворум складає 67% від загальної кількості членів Федерації, а для прийняття таких рішень необхідна проста більшість саме від присутніх членів). Якщо враховувати той факт, що ті делегати, хто утримались, фактично прирівнюються до відсутніх, то відсоток може стати ще значно нижчим. Відповідно, навіть для виборів керівних органів Федерації за певних і доволі реалістичних умов може бути достатнім менше 40% загальної кількості членів Федерації, хоча такі голосування і потребуватимуть 2/3 голосів від тих, хто візьме участь в такому голосуванні. Окремо варто відзначити такий рудимент, як пересилання кореспонденції рекомендованими поштовими відправленнями. В добу діджиталізації та активного розвитку інформаційних технологій така вимога виглядає не стільки безнадійно застарілою, скільки ще одним важелем для ускладнення процесу скликання позачергової Конференції на вимогу членів Федерації. Статут містить ще одне положення, яке суто формально має унеможливити протидію Президії скликанню Конференції за ініціативою членів Федерації, а саме: «якщо вимога про скликання Конференції залишилась необґрунтовано не виконана у термін 15-ти календарних днів з дати її отримання, то, у такому випадку члени Федерації – ініціатори мають право скликати Конференцію самостійно і направити не пізніше, ніж за 15-ть календарних днів до ініційованої дати проведення Конференції, до кожного з Осередків електронною поштою та рекомендованим поштовим відправленням на адресу його місцезнаходження повторну вимогу про скликання Конференції...». І тут проблема з «рекомендованими поштовими відправленнями» знову виходить на перший план, оскільки Федерація не розміщує публічну інформацію про адреси місцезнаходжень усіх осередків. Звісно, що таку інформацію можна запросити в Президії, але згадана стаття присвячена ситуації, яка вже за своєю суттю є конфліктною між членами Федерації та Президією, тож сподівання на співпрацю від останньої навряд чи можна вважати перспективною. Отже, необґрунтовано висока вимога щодо кількості ініціаторів скликання позачергової Конференції та ускладнення формальних процедур роблять таке скликання надзвичайно складним і близьким до неможливого, що врешті решт виглядає тільки імітацією встановлення демократичних принципів у функціонуванні федерації та значним обмеженням права членів Федерації на участь у діяльності Федерації. [8]

Також ВФТС пропонує відмінну від попередніх федерацій форму представництва на Конференції. Кожен член ВФТС має право персонально бути присутнім на Конференції та приймати участь в її голосуваннях або делегувати своє право на участь у роботі Конференції іншій довірєній особі. На нашу думку, можливість безпосередньої участі в Конференції кожного члена Федерації попри всі складнощі реалізації такого зібрання має значні переваги над іншими формами представництва, оскільки дозволяє найбільш повно реалізувати право членів Федерації на участь у діяльності Федерації. Втім при такій моделі надзвичайно важливим є порядок набуття і припинення членства в Федерації.

Так автори Статуту Федерації визначають, що членом ВФТС може будь-яка особа, яка досягла 14 років. Така особа має тільки подати заяву про членство,

яка має бути схвалена Президією. Статут не містить жодних інших вимог, які можна об'єктивно засвідчити. Не обов'язковою є навіть сплата членських внесків. Припинення членства не настає автоматично через припинення безпосередньої участі у діяльності федерації або прострочення сплати членських внесків за 2 чи більше роки, а виключно на розсуд Президії. Таким чином, Президія наділяється правом керувати і навіть маніпулювати кількістю членів Федерації шляхом прийняття у члени та припинення членства, що має прямим наслідком визначення результатів голосувань на Конференції. Вважаємо, що таку модель доцільно було б підсилити запобіжниками від зловживань, наприклад, умовою для отримання права на участь у Конференції для тих членів, які є спортсменами, має бути встановлена вимога виступів на трьох змаганнях обласного чи вищого рівня, для членів, які є офіційними особами (спортивні судді, тренери, члени лічильних та мандатних комісій, звукорежисери, організатори змагань тощо), – участь у трьох змаганнях обласного чи вищого рівня, проходження суддівського конгресу або складання кваліфікаційних тестів протягом останніх двох років, або хоча б умова автоматичного припинення членства тих осіб, як не сплачують членські внески протягом двох та більше років. На нашу думку ці прості вимоги не будуть обмежувати права членів Федерації, а навпаки захищають права реальних та активних членів Федерації, які дійсно зацікавлені в її розвитку.

Пов'язаним з цим є питання ведення Реєстру членів Федерації, який в ВФТС не є публічним, а той, що опублікований останнім (за 2019 рік) не дає змоги реально ідентифікувати особу. Крім прізвища, ім'я та по батькові, в Реєстрі було б доцільно вказувати дату народження, відокремлений територіальний підрозділ, спортивний клуб (школу/студію), який представляє особа, номер контактного телефону, відомості про сплату членських внесків та довірену особу, яка уповноважена приймати участь в Конференції від імені такого члена. Ці прості кроки унеможливили б потенційні маніпуляції з приводу членства та зробили би діяльність Федерації більш відкритою.

Остання колізія, на яку хотілося б звернути увагу, стосується кількості голосів, необхідної для прийняття рішень. Так пп. 5.4-5.6 Статуту ВФТС визначають кількість голосів необхідних для прийняття кожного окремого питання, але п. 5.13 того ж статуту містить таке речення: «Для окремих питань порядку денного Конференції рішення можуть бути прийняті в порядку (у тому числі відмінному від зазначеного у Статуті), який спеціально встановлюється для такого питання до початку його обговорення, про що приймається спеціальне рішення Конференції». Саме така ситуація відбулась під час Конференції ВФТС у 2019 році. Згідно зі Статутом Федерації для обрання членів Ревізійної комісії необхідно, щоб за таке рішення віддали свої вирішальні голоси 2/3 делегатів Конференції, але делегати Конференції 2019 року встановили, що для обрання членів Ревізійної комісії буде необхідно набрати тільки 50% +1 голос, тобто істотно знижуючи планку. В тому випадку таке заниження взагалі не було необхідним, оскільки за запропонованих членів Ревізійної комісії проголосували 99,74% делегатів Конференції, але дуже непокоїть той факт, що п. 5.13 відкриває можливість знизити планку у питанні обрання Президента Федерації, відчуження майна чи ліквідації Федерації не тільки до 50%,

а і до 30% чи навіть 10% від кількості делегатів Конференції, оскільки суто формально такий порядок є можливим.

Конференція ВФТС в 2019 році змінила порядок голосування і за членів Президії. Було визначено, що, крім Президента, який є членом Президії за посадою, буде обрано ще 9 членів Президії. Голосування вирішено проводити в 2 тури: щоб бути обраним в першому необхідно отримати дві третини голосів (як і передбачено Статутом), якщо після цього лишилися вакантні місця, то їх обіймають кандидати, які набирають у другому турі більше голосів, ніж інші, вимога у дві третини не застосовується. Отже, Конференція за пропозицією Президента Федерації замінила встановлений Статутом порядок голосування на рейтингове голосування. В результаті повноваження двох членів з десяти можна поставити під обґрунтований сумнів, оскільки вони в решті решт не змогли набрати 1094 голоси (дві третини від тих, хто взяли участь у голосуванні), а отримали 1091 та 966 голосів відповідно.

Необхідно також зазначити, що відкритим питанням для всіх без виключення спортивних федерацій в Україні залишається питання участі спортсменів в їх управлінні. Дилема полягає в тому, що спортсмени є одним з основоположних стовпів будь-якого виду спорту, але вони майже не мають прямого представництва в органах управління. Важко знайти федерацію в Україні, в якій би діяв хоча б правомочний комітет спортсменів, уповноважений представляти інтереси спортсменів в керівних органах федерації. Частіше за все вважається, що тренери представляють інтереси своїх учнів-спортсменів, але є абсолютною утопією вважати, що інтереси тренерів та спортсменів збігаються в усіх без виключення питаннях. В даному контексті гарним прикладом для впровадження в Україні є Всесвітня федерація танцювального спорту, в якій у Комісії спортсменів присутні представники всіх частин світу, а Голова Комісії за посадою є членом Президії цієї Федерації. Такий стан речей може говорити про більш повне відстоювання інтересів спортсменів в спортивній федерації. Хоча навіть за умови присутності в Президії одного представника спортсменів, вони є в абсолютній меншості, тому вбачається, що представника спортсменів доцільно наділити голосом з правом вето. При такій моделі корисним буде передбачити і механізм подолання такого вето з метою запобігання зловживань вже з боку спортсменів.

Отже, статус Конференції ВФТС є найбільш повним з усіх розглянутих федерацій, проте він ослаблений колізіями, які породжені самим статутом. Деякі з них (щодо членства, зміни процедури голосувань, порядку скликання Конференції тощо) здатні завести роботу вищого керівного органу в глухий кут або поставити під сумнів легальність його рішень. Останній розглянутий приклад вкотре доводить, що будь-яка інституція потребує запобіжники від зловживань, які будуть здатні гарантувати демократичність процедур та верховенство права в кожній сфері суспільних відносин.

Керівні органи оперативно-тактичного рівня не є темою дослідження статті, але хочеться зазначити, що підходи до встановлення їх правового статусу є ще більш розмаїтими, оскільки в цій сфері законодавець висуває ще менше вимог, відтак їх формування залежить від цілої низки факторів, основними з яких є специфіка окремого виду спорту, кількість членів федерації та правовий звичай та культура всередині самої федерації.

Висновки. Вищий орган управління спортивної федерації є ключовим та визначальним в усьому виді спорту, оскільки він є своєрідним парламентом федерації, який за своєю суттю уповноважений на будь-які дії, що не суперечать українським законам. Законодавець майже не встановлює особливих вимог щодо статусу керівних органів спортивних федерацій навіть не зважаючи на той факт, що спортивні федерації зі статусом національних отримують унікальні та виключні права щодо розвитку відповідного виду спорту, представлення України на міжнародній арені та проведення змагань в даному виді спорту, а також отримують фінансову підтримку з Державного бюджету. Чіткість, зрозумілість та повнота фіксації порядку функціонування вищого керівного органу саме в статуті федерації, а також транспарентність її діяльності та максимально широке залучення зацікавлених членів федерації є запорукою продуктивної діяльності федерації на благо своїх членів. Фрагментарне визначення статусу вищого керівного органу, так саме, як і його надмірне обтяження з метою закладення колізій в самі основи його діяльності, призводять до обмеження права членів федерацій на участь в їх діяльності та нівелювання демократичних принципів керування федерацією.

Література

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3808-12> (дата звернення: 01.03.2023).
2. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/4572-17> (дата звернення: 01.03.2023).
3. Про затвердження категорійності неолімпійських видів спорту, визнаних в Україні на 2021-2022 рр.: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 01.02.2021. № 304. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0304924-21/ed20210201> (дата звернення: 01.03.2023).
4. Про затвердження Реєстру визнаних видів спорту в Україні: Наказ Міністерства молоді та спорту України від 11.03.2015. № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0639728-15> (дата звернення: 01.03.2023).
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.03.2023).
6. Статут Федерації шахів України від 10.12.2016. URL: https://www.ukrchess.org.ua/docs/statut_ukr_new.pdf (дата звернення: 01.03.2023).
7. Статут Всеукраїнської громадської організації «Федерація пауерліфтингу України» від 01.08.2020. URL: <https://ukrpowerlifting.com/wp-content/uploads/2020/12/Статут-ФПУ.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
8. Статут Всеукраїнської громадської організації «Всеукраїнська федерація танцювального спорту» від 11.12.2019. URL: <https://audsf.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/2019.12.11.-в-ЄДР-Статут-ВГО-ВФТС-нова1-min.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
9. Моргун В. П. Адміністративно-правове регулювання діяльності спортивних федерацій в Україні. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.*, 2017. № 3. С. 130–133. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_24.pdf (дата звернення: 01.03.2023).
10. Моргун В. П. Поняття та принципи адміністративно-правового регулювання діяльності спортивних федерацій. *Науковий вісник публічного та приватного права*, 2016. № 1-2. С. 107-110. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2016/1/tom_2/24.pdf (дата звернення: 01.03.2023).
11. Палатний А. Зміст діяльності національних організаційних структур із розвитку дзюдо в Україні. *Спортивна наука України*, 2018. №6 (88). С. 33-38. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/276544505.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).
12. Пономаренко А. Структура управління вейкбордингом у світі та в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2022. № 1. С. 101–106 URL: <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/261711> (дата звернення: 01.03.2023).

13. Дем'янець О., Задою К., Москаленко А. Правове регулювання діяльності громадських організацій в Україні. URL: <http://moskalenkolawyers.com.ua/apanel/images/image/file/reguliuvannia.pdf> (дата звернення: 01.03.2023).

14. Шрамова О. Керівні органи громадської організації, громадської спілки: система координат. URL: <https://www.ukrlegist.com/kerivni-organy-go> (дата звернення: 01.03.2023).

Анотація

Vahin O. A. Правовий статус вищих керівних органів національних спортивних федерацій з неолімпійських видів спорту в Україні. – Стаття.

У статті здійснено спробу визначити правовий статус вищих керівних органів спортивних федерацій: їх виключні права та обов'язки, особливості формування та правові гарантії; а також ступінь формалізації такого правового статусу. Для реалізації цієї мети було використано метод аналізу, а для отримання найбільш об'єктивних результатів дослідження – порівняльно-правовий метод, методи індукції та синтезу.

В статті вказується, що законодавець майже не встановлює вимог до вищих керівних органів спортивних федерацій, отже кожна спортивна спільнота на свій власний розсуд має право встановити більшість особливостей діяльності своєї профільної федерації.

Для аналізу основних особливостей було досліджено статус вищих керівних органів Федерації шахів України, ВГО «Федерація пауерліфтингу України» та ВГО «Всеукраїнська федерація танцювального спорту».

На основі отриманих даних можна дійти висновку, що в сфері спортивного права сформовані певні правові традиції, наприклад, обрання президента федерації саме загальними зборами федерації та доручення йому представлення інтересів федерації у зовнішніх зносинах, існування паралельно з президентом колегіального керівного органу з різним обсягом повноважень, періодичність скликання вищого керівного органу та можливість його скликання за ініціативою безпосередньо членів федерації. У статутах федерацій, що досліджувались визначення правового статусу їх вищих керівних органів не є достатнім. В одних випадках вони не дають відповіді на питання процесуального та матеріального характеру, а в інших – надають навіть декілька рішень, які суперечать один одному, що в решті решт призводить до зловживань та обмеження права членів федерацій на участь у діяльності відповідних федерацій.

Ключові слова: спортивне право; спортивні федерації; громадські організації; правовий статус вищих керівних органів спортивних федерацій; право членів громадської організації на участь у діяльності федерації; демократичні принципи функціонування спортивних федерацій в Україні.

Summary

Vahin O. A. The legal status of the higher governing bodies of national sports federations for non-Olympic kinds of sports in Ukraine. – Article.

The article attempts to determine the legal status of the higher governing bodies of sports federations: their exclusive rights and duties, peculiarities of formation and legal guarantees; as well as the degree of formalization of such legal status. To achieve this goal, the analysis method was used, and to obtain the most objective research results, the comparative legal method, induction and synthesis methods were used.

The article indicates that the legislation almost does not establish requirements for the higher governing bodies of sports federations, therefore, each sports community at its own discretion has the right to establish most of the features of the activities of its specialized federation.

To analyze the main features, the status of the higher governing bodies of Chess Federation of Ukraine, Ukrainian Powerlifting Federation and All-Ukrainian DanceSport Federation were investigated.

On the basis of the obtained data, it can be concluded that certain legal traditions have been formed in the field of sports law, for example, the election of the president of the federation by the general meeting of the federation and entrusting him with representing the interests of the federation in external relations, the existence of a collegial governing body with different scope of powers in parallel with the president, periodicity convening of the higher governing body and the possibility of convening it at the initiative of the members of the federation. In the studied federations' statutes, the determination of the legal status of their higher governing bodies is not sufficient. In some cases, they do not provide answers to questions of a procedural and material nature, and in others they even provide several decisions that contradict each other, what ultimately leads to abuses and restrictions on the right of federation members to participate in the activities of the respective federations.

Key words: sports law; sports federations; NGOs; legal status of higher governing bodies of sports federations; the right of members of a public organization to participate in the activities of the federation; democratic principles of functioning of sports federations in Ukraine.